

Ravnateljstva večstopenjskih šol s
slovenskim učnim jezikom in dvojezičnim
slovensko-italijanskim poukom v Italiji

Izbira po prvostopenjski srednji šoli (po "mali maturi" 2019)

Norina BOGATEC

avgust 2019

UVOD

Možnosti šolanja po končani prvostopenjski srednji šoli so lahko različne. Učenci izbirajo med različnimi vrstami šol in učnimi programi, nekateri tudi med šolo s slovenskim in šolo z italijanskim učnim jezikom.

Namen pričujoče raziskave je ugotoviti:

- v kolikšni meri so učenci zadovoljni z opravljenim šolanjem,
- katero drugostopenjsko smer so izbrali in kateri bo učni jezik nadaljnjega šolanja,
- kaj je vplivalo na izbiro,
- kdo jim je pomagal pri izbiri,
- ali bi se odločili drugače, če bi imeli na izbiro več smeri v slovenskem jeziku.

METODOLOGIJA

- Zbiranje podatkov je potekalo s pomočjo vprašalnika, na katerega so pred zaključkom šolskega leta 2018/19 odgovarjali učenci tretjega razreda prvostopenjskih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v tržaški in goriški pokrajini ter z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Špetru.
- Anketno polo je izpolnilo 236 (97 %) od skupno 244 tretješolcev.

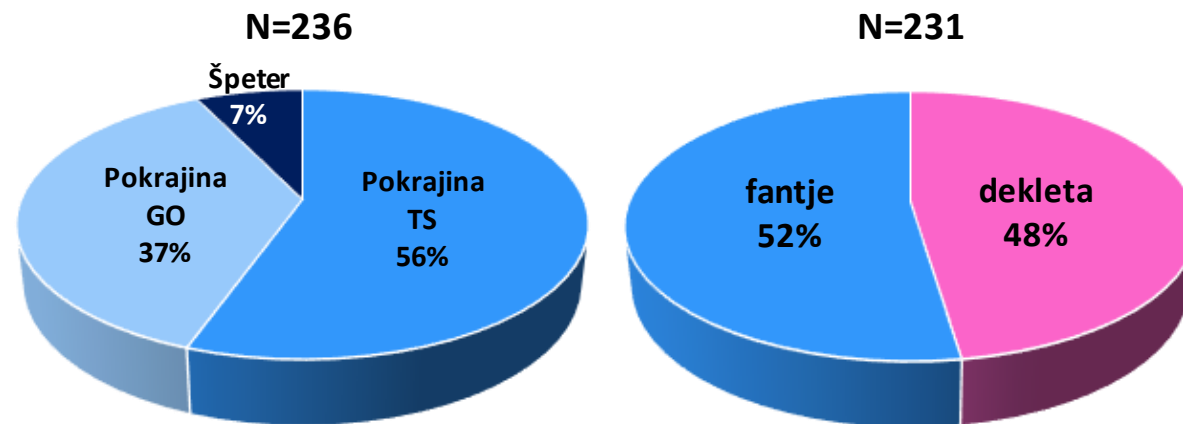
OPOZORILO

- Analiza se opira na relativne vrednosti (odstotke). Absolutna vrednost (N), na osnovi katere so izračunani odstotki, je v razpredelnicah in grafikonih vedno navedena (v naslovu, legendi ali pri posameznih postavkah).
- Ker so odstotki v grafikonih in preglednicah zaokroženi na celo število, se vsota (100 %) lahko razlikuje za ± 1 %.
- Ko gre za številčno skromne podskupine anketiranih, se analiza opira na absolutne vrednosti.
- Moška slovnična oblika je uporabljena kot nevtralna za oba spola.

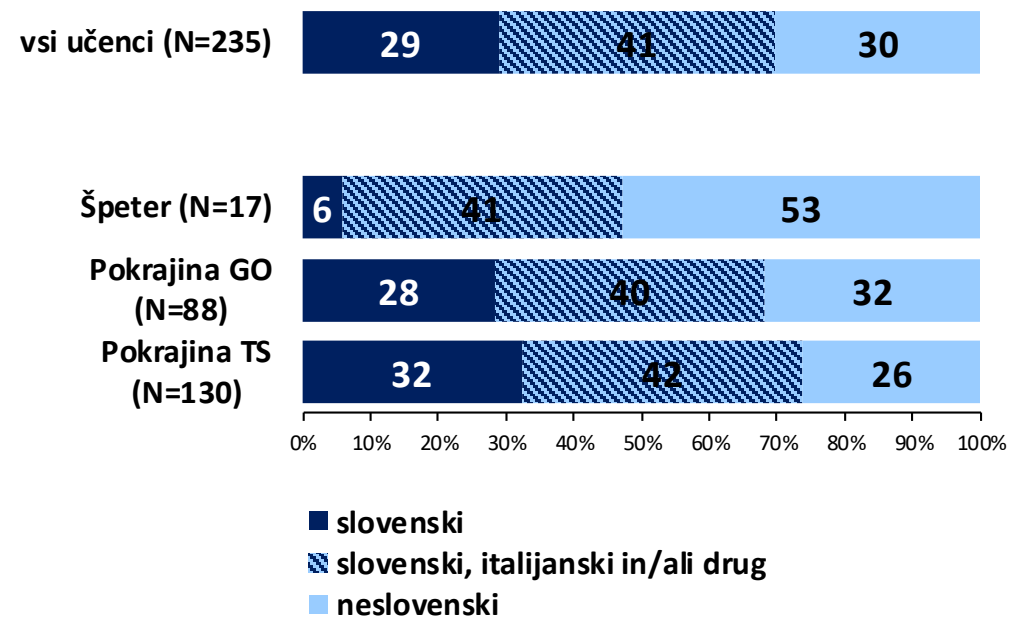
ANKETNA SKUPINA

- Anketno skupino sestavlja 56 % tržaških tretješolcev, 37 % goriških in 7 % špetrskih.
- Med anketiranimi rahlo prevladujejo fantje (52 % : 48 %).
- V večini (41 %) zaobjetih družin se učenci pogovarjajo z družinskimi člani v več jezikih (slovenščini in italijanščini in/ali v kakšnem drugem jeziku); deleža družin, v katerih je pogovorni jezik slovenski oz. neslovenski (večinoma italijanski), pa sta si skoraj enakovredna (29 oz. 30 %). Primerjava glede na pokrajino kaže nadpovprečno rabo neslovenskega jezika med špetrskimi učenci (53 %).

Grafikon 1: Anketirani glede na pokrajino in spol

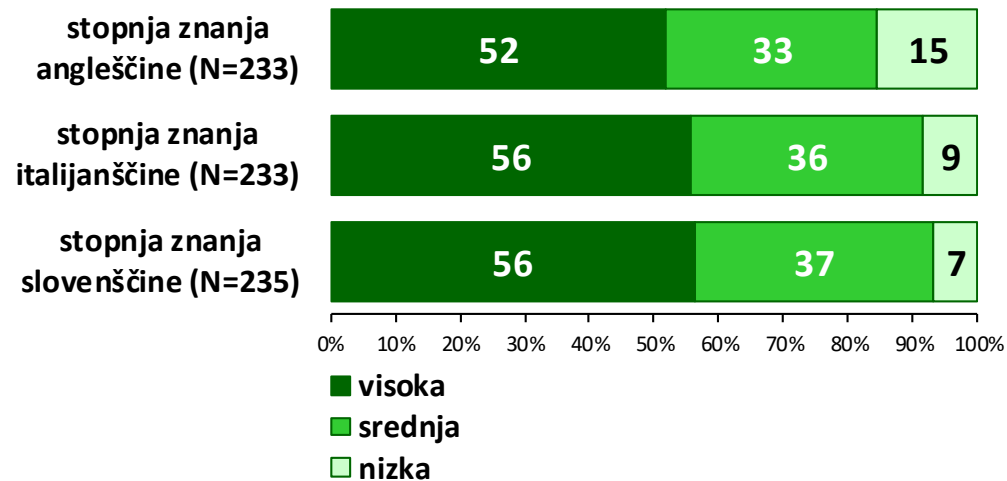
Grafikon 2: Anketirani glede na pogovorni jezik z družinskimi člani

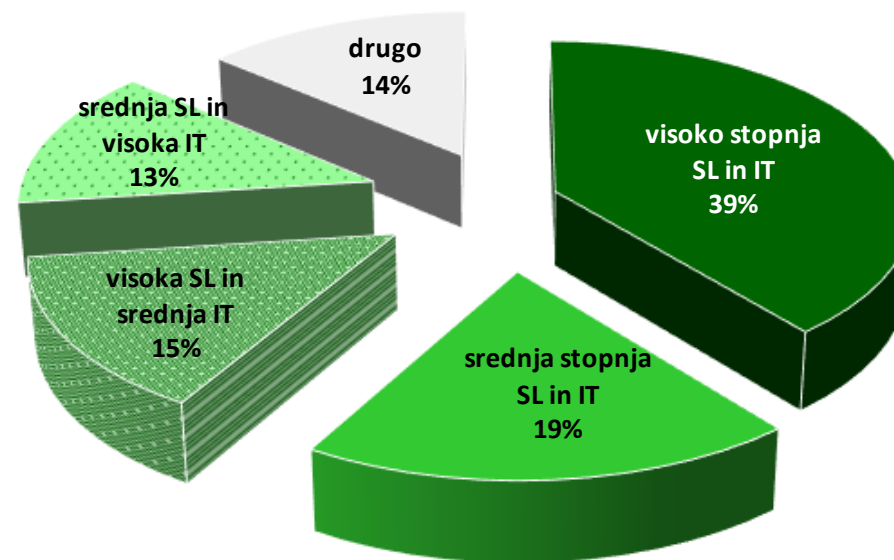
SAMOOOCENJEVANJE ZNANJA JEZIKOV

- Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni *nezadostno znanje*, 5 pa *zelo dobro znanje*, so učenci ocenili svoje znanje slovenščine, italijanščine in angleščine.
- V skupnem seštevku se razporeditev ocen bistveno ne razlikuje med jeziki: nekaj več kot polovica (od 52 do 56 %) anketiranih se uvršča med učence z dobrim znanjem jezika, približno tretjina (od 33 do 37 %) med učence s povprečnim znanjem, preostali pa se uvrščajo med učence s slabim znanjem (od 7 do 9 % za slovenščino in italijanščino, 15 % za angleščino).
- Križanje ocen znanja slovenščine in italijanščine kaže naslednje rezultate: 39 % učencev meni, da dobro obvlada oba jezika, skoraj petina (19 %) je znanje obeh jezikov ocenila s srednjo oceno, takih, ki naj bi boljše obvladali slovenščino kot italijanščino, je 15 %, učencev z boljšim znanjem italijanščine pa 13 %. Drugi odgovori sestavljajo preostali 14-odstotni delež križanj.

Grafikon 3: Samoocenjevanje znanja jezikov

Grafikon 4: Križanje stopnje znanja slovenščine in italijanščine (N=233)

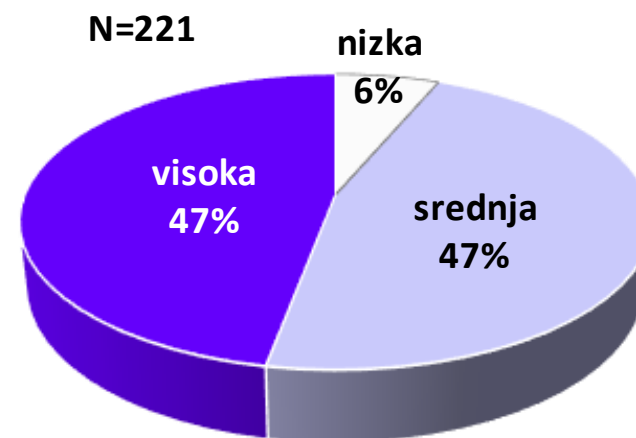
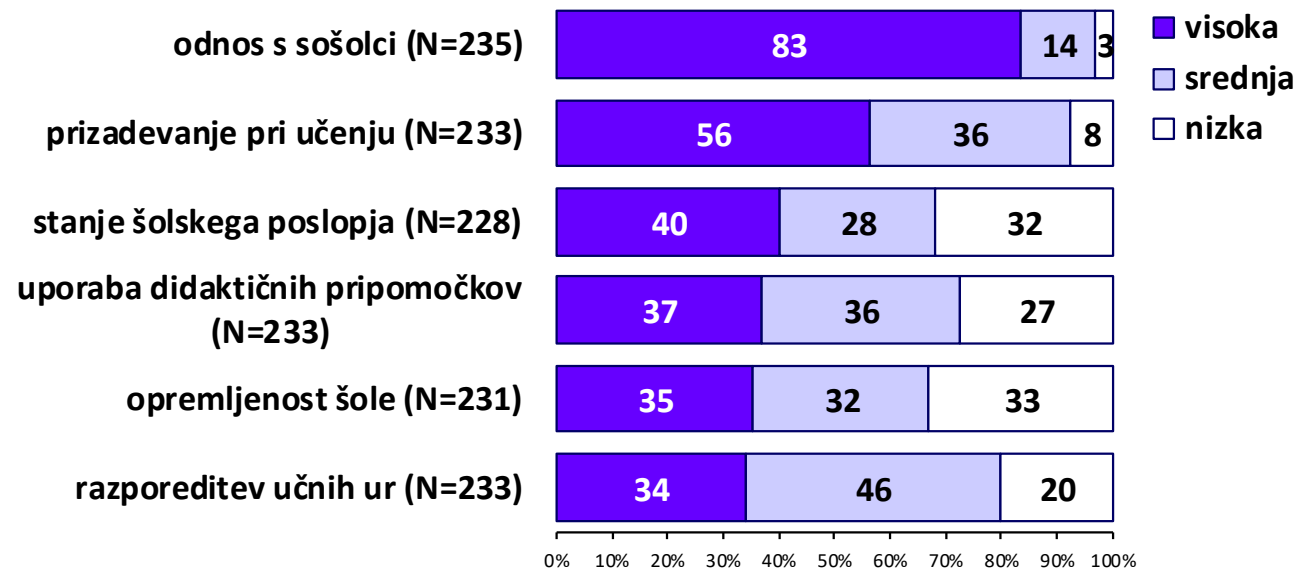
Opomba:

Visoka stopnja združuje točki 4 in 5, srednja stopnja točko 3, nizka stopnja pa točki 1 in 2.

STOPNJA ZADOVOLJSTVA Z OPRAVLJENIM ŠOLANJEM

- Na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni *nič nisem zadovoljen*, 5 pa *zelo sem zadovoljen*, so učenci navedli, koliko so zadovoljni z nekaterimi vidiki "prvostopenjskega" šolanja.
- Odnos s sošolci kaže najvišjo oz. 83-odstotno stopnjo zadovoljstva; nekaj težav s sovrstniki je imelo 14 % učencev, resnejše pa le redki (3 %). Nekaj več kot polovica (56 %) anketiranih je s svojim prizadevanjem pri učenju zelo zadovoljna; preostali so si pripisali večinoma srednjo oceno (36 %), nekateri pa nizko (8 %).
- Odgovori o stanju šolskega poslopja, uporabi didaktičnih pripomočkov in opremljenosti šole se po stopnji zadovoljstva razporejajo skoraj enakomerno; deleži nezadovoljnih so pri teh postavkah izrazitejši (od 27 do 33 %). Večina (46 %) učencev je razporeditev učnih ur ocenila s srednjo oceno zadovoljstva, z visoko jo je dobra tretjina (34 %), z nizko pa petina (20 %).
- Tretješolci se glede na povprečno oceno "prvostopenjskega" šolanja enakomerno razporejajo med zelo in srednje zadovoljne (47 %); nezadovoljnih je le 6 %.

Grafikon 5: Stopnja zadovoljstva z opravljenim šolanjem glede na posamezni vidik in povprečna ocena

Opomba:
Visoka stopnja združuje točki 4 in 5, srednja stopnja točko 3, nizka stopnja pa točki 1 in 2.

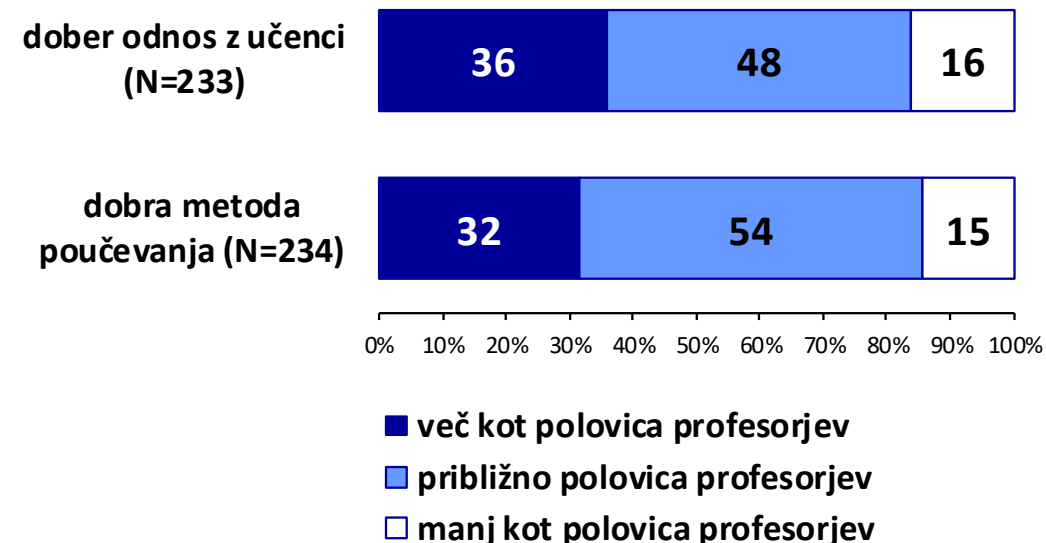
OCENJEVANJE PROFESORJEV

- Za večino (od 48 do 54 %) učencev ima približno polovica profesorjev dobro metodo poučevanja in dober odnos z učenci. Da je takih profesorjev več, zatrjuje približno tretjina (od 32 do 36 %) anketiranih, medtem ko so nekateri (od 15 do 16 %) prepričani, da je dobrih profesorjev manj kot polovica.

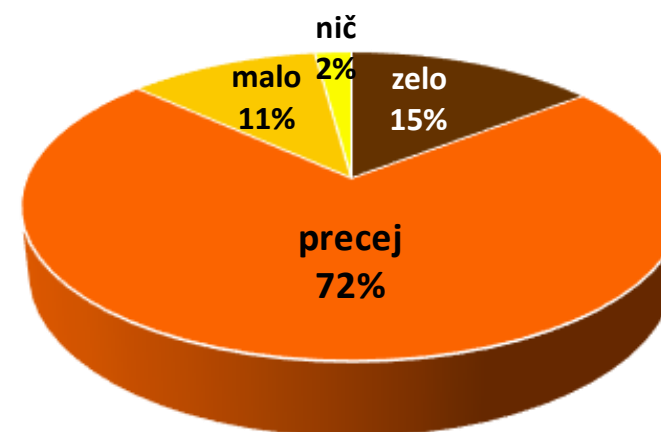
PRIPRAVA NA NADALJNJE ŠOLANJE

- Skoraj tri četrtine (72 %) učencev je mnenja, da jih je prvostopenjska srednja šola precej pripravila na nadaljnje šolanje. S pripravo je zelo zadovoljnih 15 % anketiranih, malo ali nič pa 13 %.

Grafikon 6: Ocenjevanje profesorjev

Grafikon 7: Koliko je prvostopenjska srednja šola pripravila na nadaljnje šolanje (N=234)

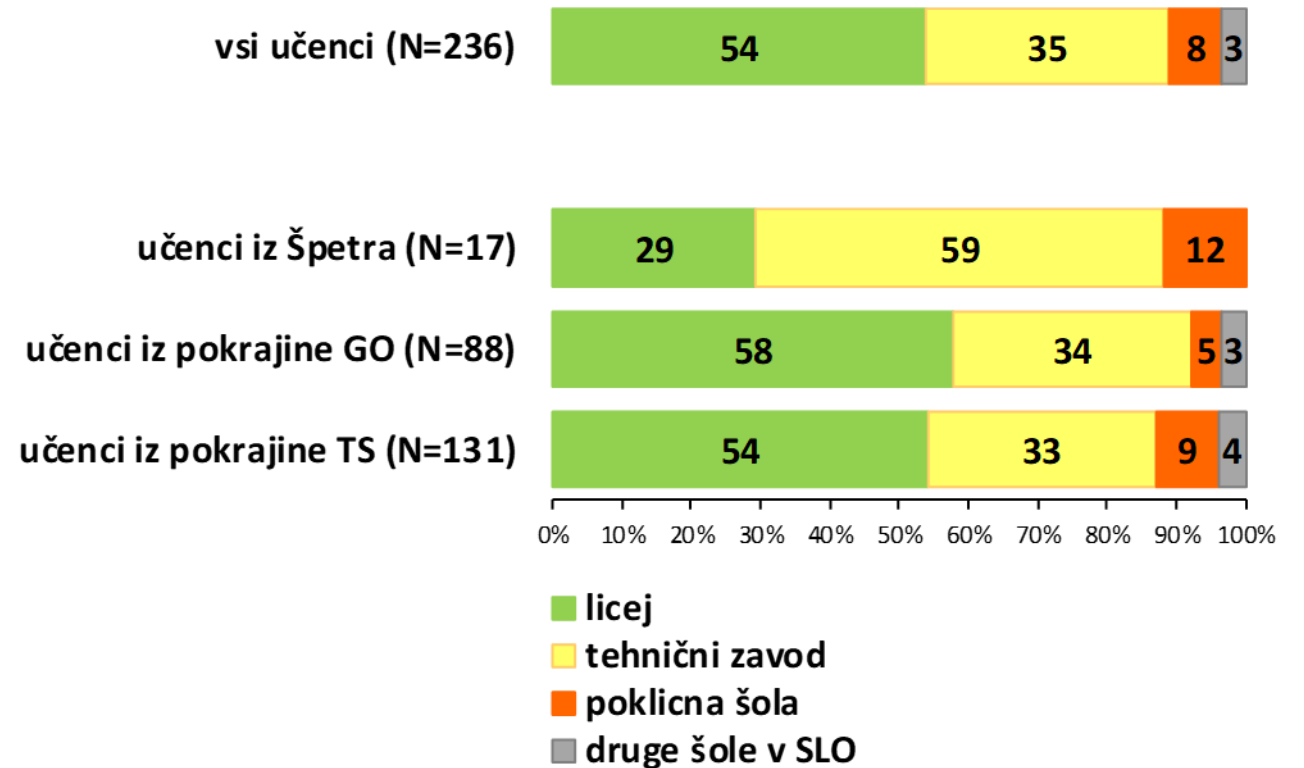

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Vrsta šole

- Nekaj več kot polovica (54 %) lanskih tretješolcev se je vpisala na licej, dobra tretjina (35 %) je izbrala tehnični zavod, le nekateri pa so se odločili za poklicni zavod (8 %) in srednje šole v Sloveniji (3 %).
- Primerjava glede na pokrajino ne kaže bistvenih razlik med tržaškimi in goriškimi učenci, med špetrskimi pa je vpis v tehnični zavod izrazitejši (59 %).
- Primerjava glede na spol potrjuje že večkrat izpostavljeno razliko: med dekleti je bolj priljubljen licej (65 %), med fanti pa tehnični zavod (49 %).

Grafikon 8: Izbira vrste šole

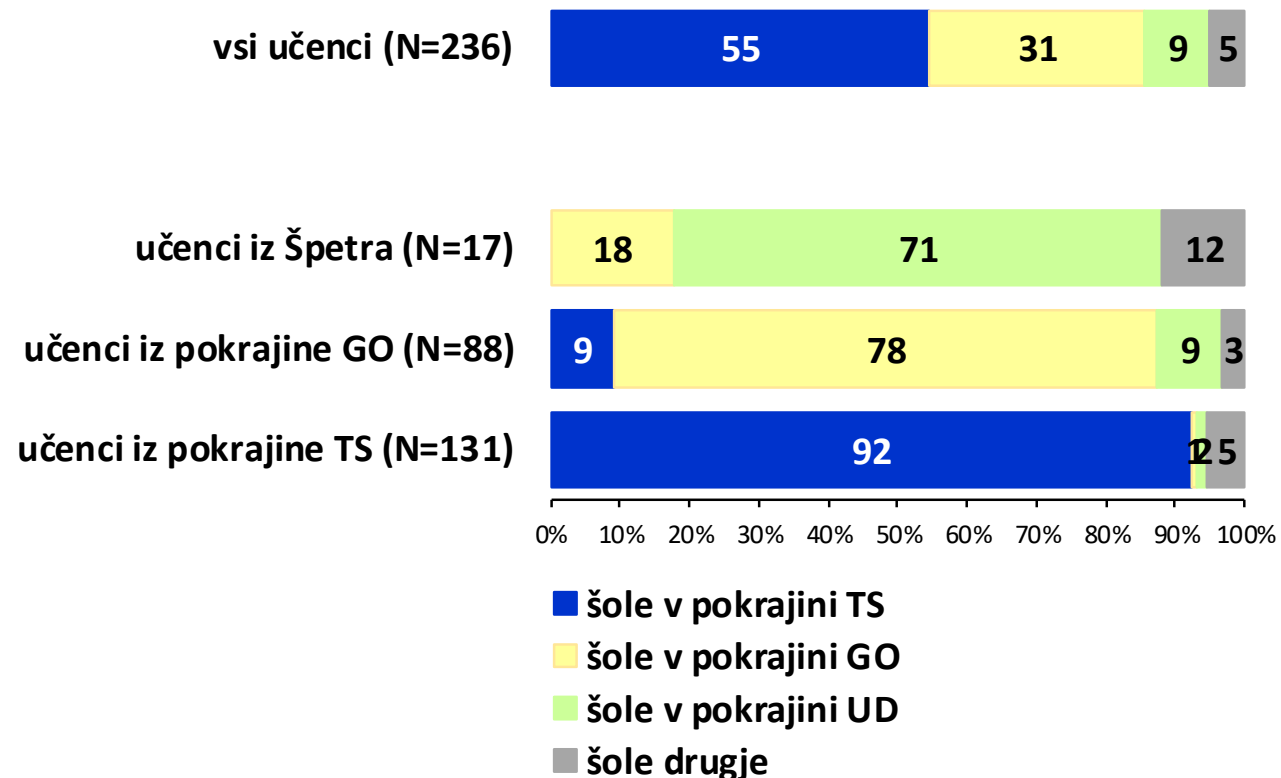

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Kraj šole

- Velika večina anketiranih učencev nadaljuje šolanje v isti pokrajini, v kateri je obiskovala prvostopenjsko srednjo šolo. Teh je med tržaškimi tretješolci 92 %, med goriškimi in špetrskimi pa jih je nekoliko manj (med 71 in 78 %): goriški učenci se odločajo tudi za šole v tržaški (9 %) in videmski pokrajini (9 %), špetrski pa za šole na Goriškem (18 %) in v Sloveniji (12 %).

Grafikon 9: Kraj nadaljnega šolanja

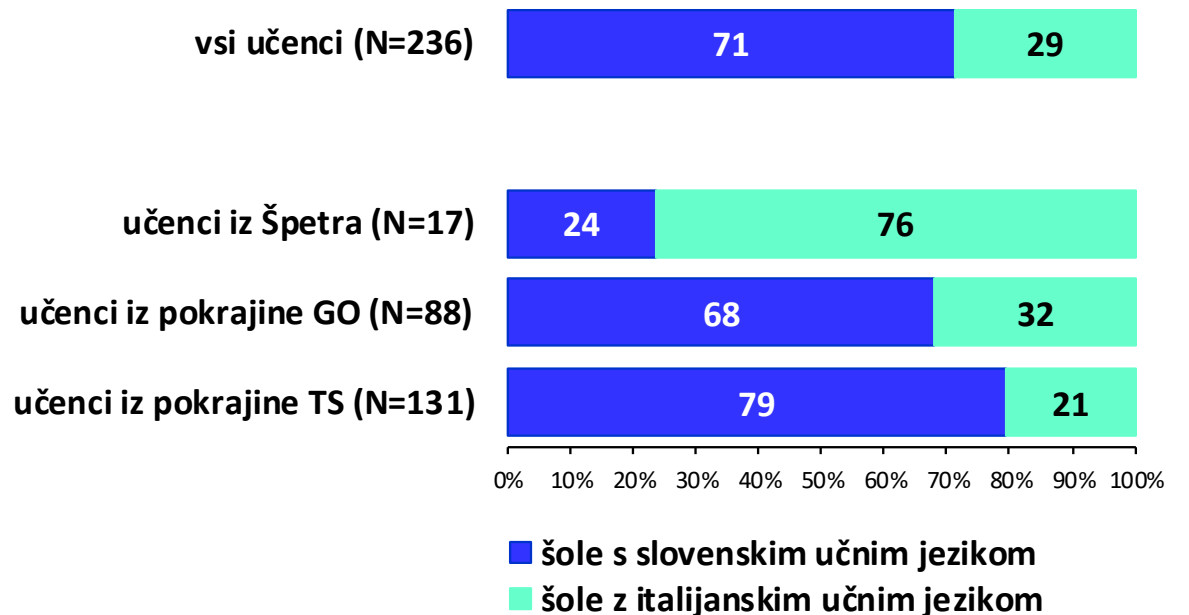

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Učni jezik

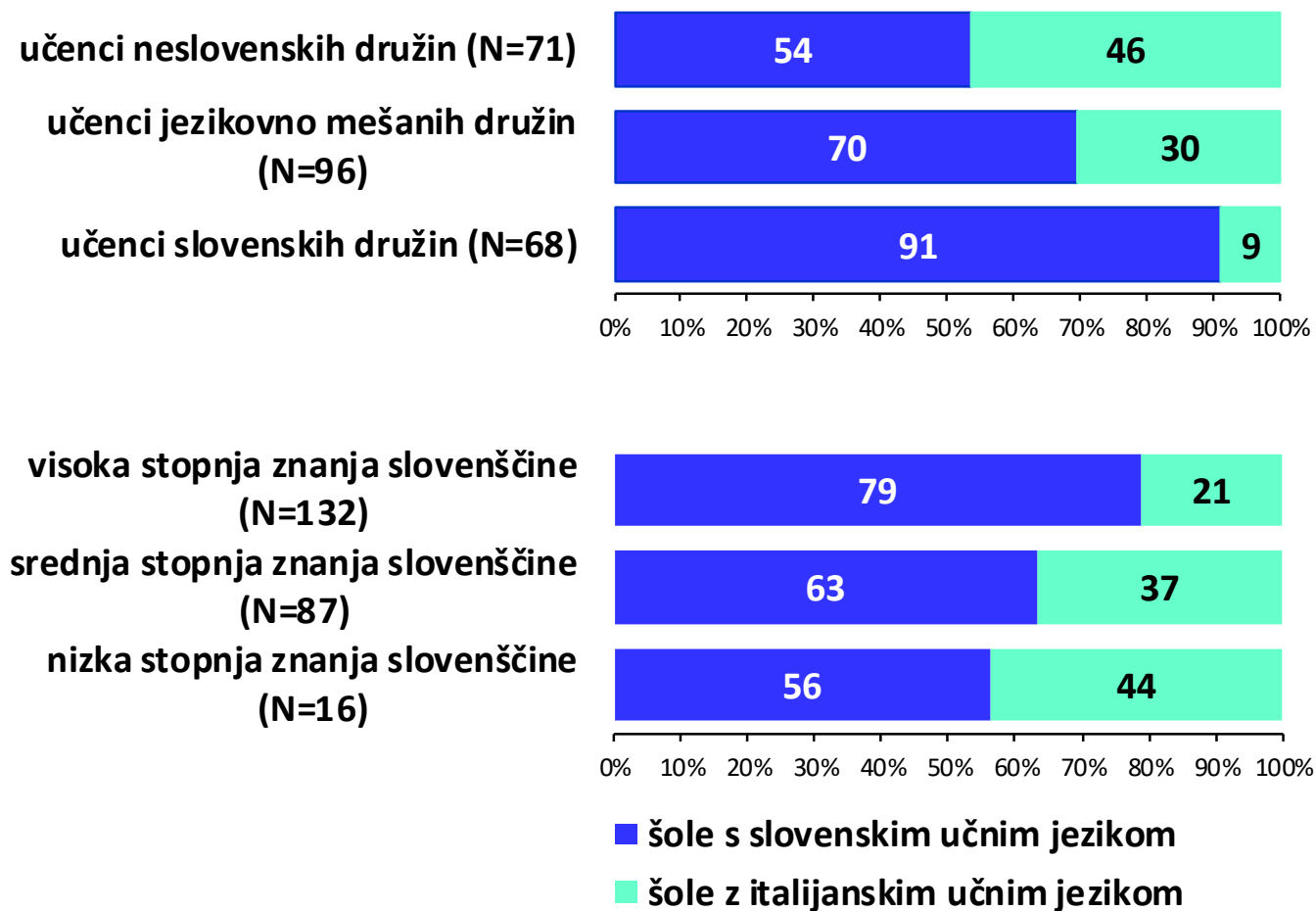
- Velika večina (71 %) anketiranih bo nadaljevala šolanje v slovenskem jeziku, preostalih 29 % pa se bo šolalo v italijanskem. Med tržaškimi tretješolci je izbira šol z italijanskim učnim jezikom manj izrazita (21 %), med špetrskimi učenci pa občutno nadpovprečna (76 %).

Grafikon 10: Učni jezik nadaljnega šolanja glede na pokrajinski izvor učencev

- Delež anketiranih, ki so se vpisali v italijanske šole, je največji med učenci iz jezikovno neslovenskih družin (46 %), najmanjši pa med učenci iz slovensko govorečih (9 %).
- Primerjava glede na samoocenjevanje znanja slovenščine kaže, da se za šole z italijanskim učnim jezikom v večji meri odločajo učenci z nizko in srednjo stopnjo znanja slovenščine (od 37 do 44 %) kot pa učenci, ki ta jezik dobro obvladajo (21 %).
- V italijanskem šolskem okolju bo nadaljevalo šolanje četrtna bodočih "licejcev" in "tehnikov" in kar 78 % učencev, ki so izbrali poklicne šole.
- Dodatna križanja izpostavljajo še podatek, da stopnja zadovoljstva s "prvostopenjskim" šolanjem in "ocena" profesorskega kadra glede metode poučevanja in odnosa z učenci ne vplivata na izbiro med šolo s slovenskim in šolo z italijanskim učnim jezikom.

Grafikon 11: Učni jezik nadaljnega šolanja glede na pogovorni jezik z družinskimi člani in samoocenjevanje znanja slovenščine

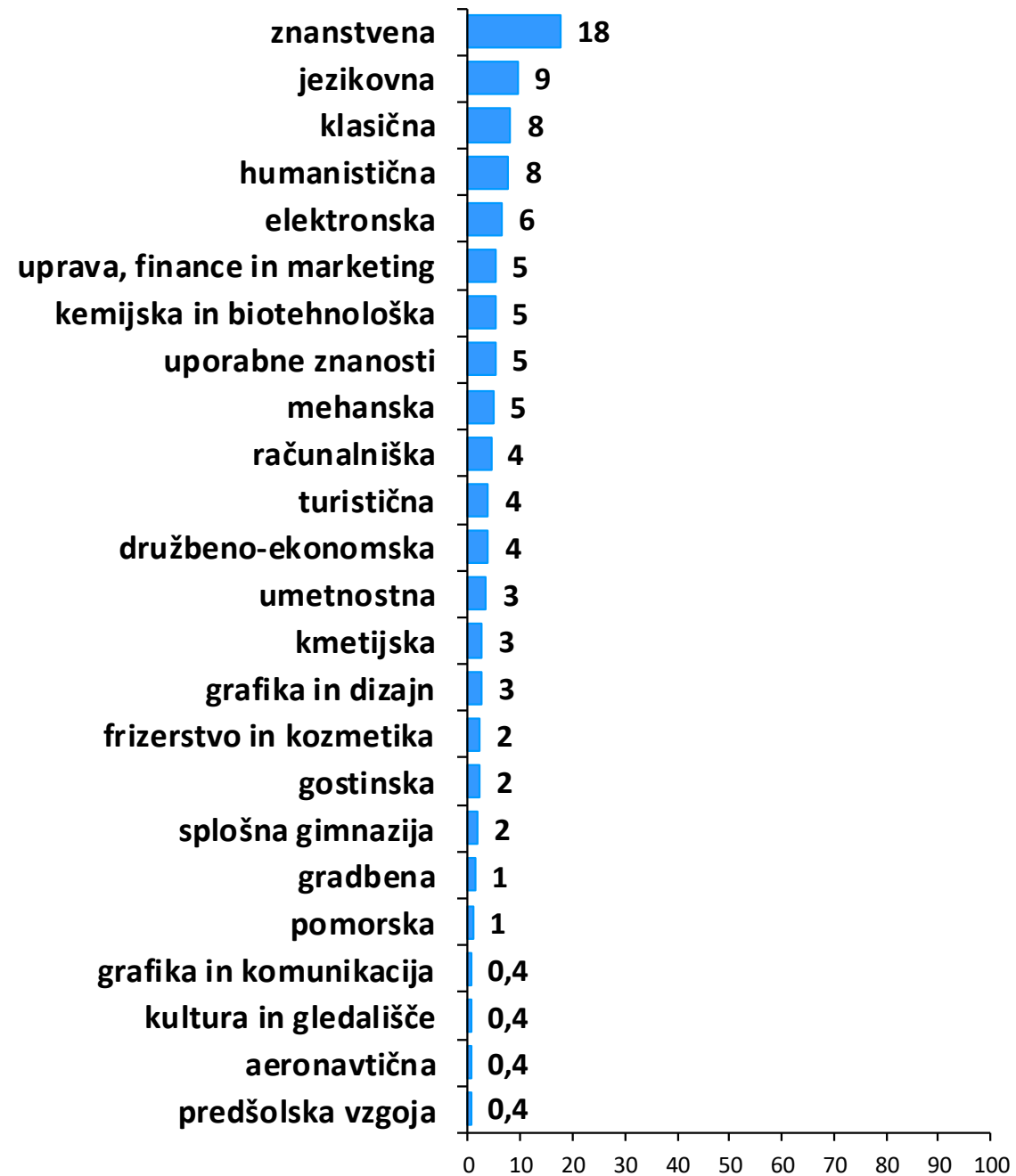

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Smer

- Med anketiranimi učenci je znanstvena smer najbolj priljubljena za nadaljnje šolanje (18 %). Druge zaželene licejske smeri so jezikovna, klasična in humanistična, za katere se odloča od 8 do 9 % anketiranih. Elektronska smer je med tehničnimi najbolj popularna (6 %), sledita kemijska in mehanska s 5-odstotnim deležem vpisov. Isto stopnjo priljubljenosti kažeta tudi trgovska smer in smer uporabnih znanosti, ki se nahajata na sredi lestvice skupaj z računalniško, turistično in družbeno ekonomsko smerjo (po 4 %). V nekoliko manjši meri se tretješolci odločajo za umetnostno, grafično in kmetijsko smer (po 3 %) ter za frizerstvo in kozmetiko, gostinsko in splošno gimnazijo v Sloveniji (po 2 %). Redki se vpisujejo na gradbeno in pomorsko smer (po 1%), grafično-komunikacijsko, gledališko, aeronavtično in vzgojiteljsko pa izberejo le posamezni učenci (po 0,4 %).

Grafikon 12: Smer nadaljnega šolanja (v %, N=233)

Preglednica 1: Smer nadaljnega šolanja glede na učni jezik

- Primerjava izbir nadaljnega šolanja glede na učni jezik uvršča znanstveno smer na prvo mesto na obeh lestvicah, po priljubljenosti nato sledijo jezikovna in klasična smer ter "slovenska" humanistična in "italijanska" umetnostna smer. Na italijanski lestvici se precej visoko uvrščata kmetijska smer, frizerstvo in humanistična smer. Kar nekaj vpisov je tudi na tehnično smer šolanja, kot sta elektronska in mehanska, ter na turistično in gostinsko smer.
- Iz dodatnih obdelav je razvidno, da tržaški učenci, ki se vpisujejo v italijanske šole, izbirajo zlasti umetnostno smer (6 na 26) in frizerstvo (3), goriški predvsem znanstveno (5 na 27), jezikovno (4) in klasično smer (3), špetrski pa kmetijsko (4 na 13).

%	SLOVENSKI (N=167)		ITALIJANSKI (N=66)	%
19	znanstvena	1	znanstvena	14
10	jezikovna	2	umetnostna	11
8	humanistična	3	jezikovna	9
8	klasična	4	klasična	9
7	uprava, finance in marketing	5	frizerstvo in kozmetika	8
7	uporabne znanosti	6	kmetijska	8
7	elektronska	7	elektronska	6
6	kemijska in biotehnološka	8	humanistična	6
5	družbeno-ekonomska	9	gostinska	5
5	mehanska	10	mehanska	5
5	računalniška	11	turistična	5
4	turistična	12	kemijska in biotehnološka	3
3	grafika in dizajn	13	računalniška	3
2	splošna gimnazija	14	pomorska	3
2	gradbena	15	družbeno-ekonomska	2
1	gostinska	16	grafika in dizajn	2
1	umetnostna	17	aeronavtična	2
1	predšolska vzgoja	18	kultura in gledališče	2
1	kmetijska	19	grafika in komunikacija	2
-	frizerstvo in kozmetika	20	gradbena	-
-	pomorska	21	uprava, finance in marketing	-
-	aeronavtična	22	uporabne znanosti	-
-	kultura in gledališče	23	predšolska vzgoja	-
-	grafika in komunikacija	24	splošna gimnazija	-

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Razlogi izbire

- Učence smo vprašali, naj navedejo največ 3 glavne razloge, ki so vplivali na izbiro nadaljnje smeri šolanja. Najpogosteje navedena razloga sta predmetnik (57 %) in dobra priprava za univerzitetni študij (48 %). Nekaj manj kot tretjina je izpostavila dobre možnosti za zaposlitev (30 %) in dober vtis na dnevu odprtih vrat (29 %). Dobre informacije od starejših dijakov in usposobljenost za izbrani poklic je navedla petina anketiranih, nekoliko manj pa jih je šola izbralo zaradi slovenskega učnega jezika (18 %). Vsak deseti učenec je izpostavil dobre izkušnje na stažu, zaradi italijanskega učnega jezika pa se je odločilo 8 % anketiranih. V manjši meri so učenci izbrali nadaljnjo smer šolanja zaradi dobrih profesorjev in bližine šole domačemu kraju (po 6 %). Nasvet drugih (4 %), želja staršev (3 %), številčnost razredov (2 %) in izbira iste šole kot najboljši prijatelji (2 %) sodijo med najmanj razširjene razloge.

Grafikon 13: Razlogi izbire (v %, N=233)

- Primerjava glede na učni jezik ne kaže zelo velikih razlik v razporeditvi razlogov. Predmetnik in dobra priprava na univerzitetni študij ohranjata prvi dve mesti na obeh lestvicah. Tretje in četrto mesto si z različnim zaporedjem delita dobre možnosti za zaposlitev in dober vtis na dnevu odprtih vrat. Učni jezik zaseda peto mesto na obeh lestvicah, sledita mu dobre informacije od starejših dijakov in usposobljenost za izbrani poklic z različnim vrstnim redom. Preostali razlogi se na obeh lestvicah razporejajo skoraj enako.

Preglednica 2: Razlogi izbire glede na učni jezik nadaljnega šolanja

%	SLOVENSKI (N=165)		ITALIJANSKI (N=67)	%
61	Zaradi predmetnika	1	Zaradi predmetnika	45
51	Ker nudi dobro pripravo na nadaljnji univerzitetni študij	2	Ker nudi dobro pripravo na nadaljnji univerzitetni študij	40
30	Ker sem dobil zelo dober vtis na dnevu odprtih vrat	3	Ker nudi dobre možnosti zaposlitve	31
29	Ker nudi dobre možnosti zaposlitve	4	Ker sem dobil zelo dober vtis na dnevu odprtih vrat	27
25	Ker je učni jezik slovenski	5	Ker je učni jezik italijanski	27
20	Ker sem slišal dobre informacije od starejših dijakov, ...	6	Ker bom ob koncu šolanja že usposobljen za izbrani poklic	24
18	Ker bom ob koncu šolanja že usposobljen za izbrani poklic	7	Ker sem slišal dobre informacije od starejših dijakov, ...	19
8	Zaradi dobre izkušnje na stažu, celodnevne prisotnosti na šoli	8	Zaradi dobre izkušnje na stažu, celodnevne prisotnosti na šoli	15
5	Zaradi dobrih profesorjev	9	Zaradi dobrih profesorjev	9
5	Ker je šola v bližini mojega domačega kraja	10	Ker je šola v bližini mojega domačega kraja	7
4	Ker so mi jo svetovali drugi	11	Ker so razredi številnejši	4
2	Ker so tako želeli starši	12	Ker so tako želeli starši	4
2	Ker so se zanjo odločili tudi moji najboljši prijatelji	13	Ker so mi jo svetovali drugi	3
1	Ker so razredi številnejši	14	Ker so se zanjo odločili tudi moji najboljši prijatelji	1
2	drugo	15	drugo	1

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Odločilni razlog

- V nadaljevanju so morali učenci označiti, kateri izmed razlogov, ki so jih sami navedli, je bil pri izbiri odločilen. Predmetnik in dobra priprava na univerzitetni študij se s skoraj tretjino (31 %) oz. dobro četrtino (26 %) navedb uvrščata v sam vrh odločilnih razlogov. Približno vsak deseti učenec (od 10 do 11 %) je šolo izbral predvsem zaradi dobrih možnosti za zaposlitev oz. usposobljenosti za izbrani poklic, medtem ko je dober vtis na dnevu odprtih vrat odločilno vplival na 7 % anketiranih učencev. Drugi razlogi so bili odločilni v dokaj manjši meri (do 3 %).

Grafikon 14: Odločilni razlog izbire (v %, N=223)

- Primerjava glede na učni jezik kaže nekaj razlik v razporeditvi odločilnih razlogov. Predmetnik in dobra priprava za univerzitetni študij vodita "slovensko" in "italijansko" lestvico z obratnim vrstnim redom. Na izbiro slovenskih šol odločilno vplivajo tudi razlogi kot so dobre možnosti zaposlitve, usposobljenost za izbrani poklic in dober vtis na dnevnu odprtih vrat, na izbiro italijanskih šol pa usposobljenost za poklic in dobre možnosti zaposlitve. Pri izbiri tako slovenskih kot italijanskih šol sta učni jezik in dober učni kader odločilna v manjši meri.

Preglednica 3: Odločilni razlog izbire glede na učni jezik nadaljnjega šolanja

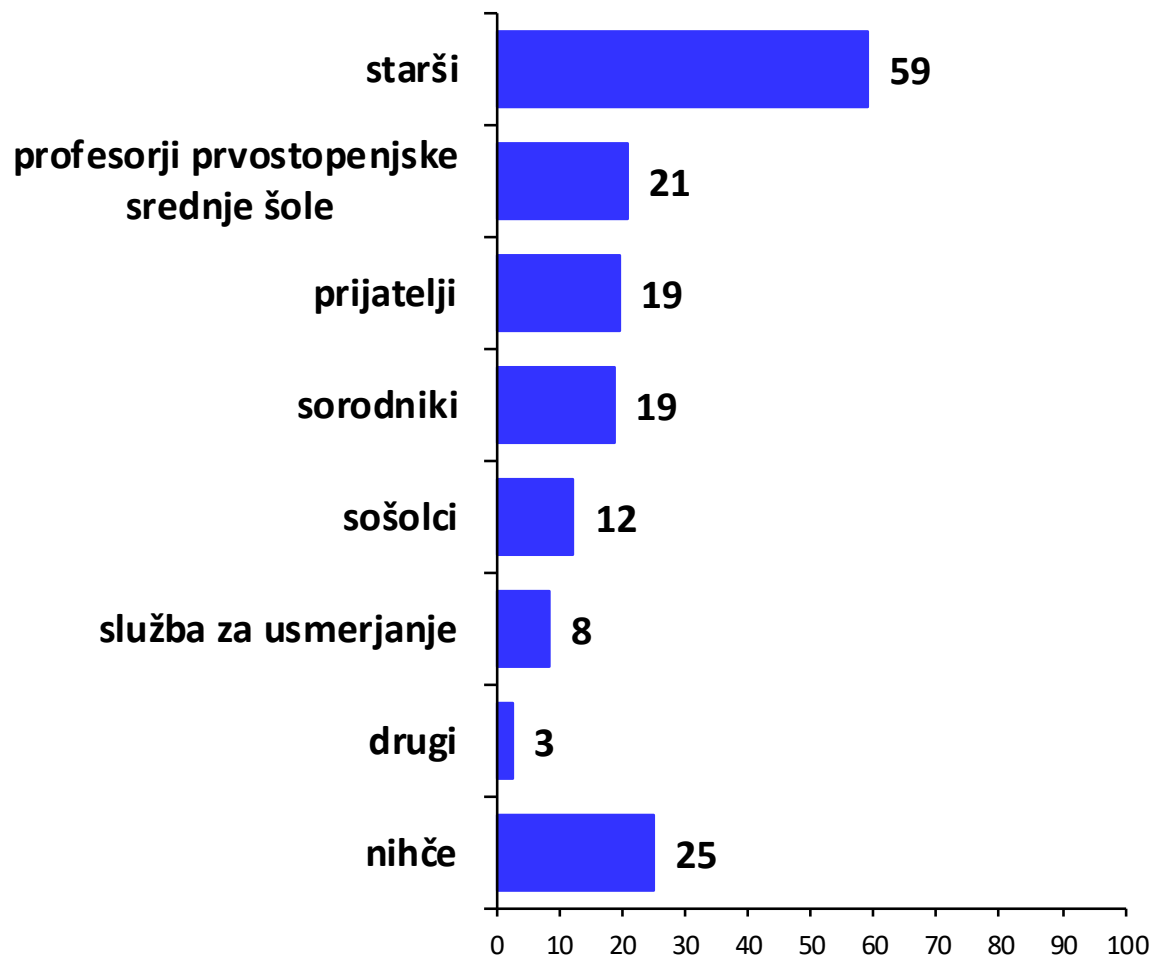
%	SLOVENSKI (N=159)		ITALIJANSKI (N=64)	%
34	Zaradi predmetnika	1	Ker nudi dobro pripravo na nadaljnji univerzitetni študij	28
25	Ker nudi dobro pripravo na nadaljnji univerzitetni študij	2	Zaradi predmetnika	23
10	Ker nudi dobre možnosti zaposlitve	3	Ker bom ob koncu šolanja že usposobljen za izbrani poklic	14
9	Ker bom ob koncu šolanja že usposobljen za izbrani poklic	4	Ker nudi dobre možnosti zaposlitve	13
9	Ker sem dobil zelo dober vtis na dnevnu odprtih vrat	5	Ker je učni jezik italijanski	5
4	Ker je učni jezik slovenski	6	Zaradi dobrih profesorjev	3
3	Ker sem slišal dobre informacije od starejših dijakov, ...	7	Ker sem dobil zelo dober vtis na dnevnu odprtih vrat	3
1	Zaradi dobrih profesorjev	8	Zaradi dobre izkušnje na stažu, celodnevne prisotnosti na šoli	3
1	Zaradi dobre izkušnje na stažu, celodnevne prisotnosti na šoli	9	Ker so razredi številnejši	2
1	Ker so mi jo svetovali drugi	10	Ker so mi jo svetovali drugi	2
1	Ker so tako želeli starši	11	Ker so tako želeli starši	2
1	Ker je šola v bližini mojega domačega kraja	12	Ker sem slišal dobre informacije od starejših dijakov, ...	2
-	Ker so razredi številnejši	13	Ker je šola v bližini mojega domačega kraja	-
1	drugo	15	drugo	2

IZBIRA NADALJNEGA ŠOLANJA

Pomoč

- Pri izbiri nadaljnje smeri šolanja so bili učencem najbolj v pomoč starši (59 %). Četrtnina anketiranih je izbrala brez nikakršne pomoči, približno vsakemu petemu učencu (od 19 do 21 %) pa so pomagali profesorji prvostopenjske srednje šole, prijatelji in sorodniki. Sošolci in služba za usmerjanje so jim bili manj v pomoč (12 in 8 %).
- Na vprašanje *Katera oseba med navedenimi je odločilno vplivala na izbiro* je 40 % učencev odgovorilo starši in 36 % nihče. Pomoč preostalih oseb je bila odločilna v dokaj manjši meri (od 2 do 6 %).

Grafikon 15: Pomoč pri izbiri nadaljnje smeri šolanja
(v %, N=236)

IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Predhodna odločitev

- Učence smo vprašali, ali so se morda že pred časom odločili za vpis v izbrano šolo.
- Dobra tretjina (35 %) anketiranih, ki so izbrali slovenske šole, je dala negativen odgovor, 29 % se jih je vsekakor hotelo vpisati v slovensko šolo in približno enak je delež učencev (27 %), ki so se predhodno odločili tudi za smer. Takih, ki so že pred časom izbrali le smer, pa je 9 %.
- 28 % učencev, ki so se vpisali v italijanske šole, prej ni veliko razmišljalo o možnostih nadaljnjega šolanja, skoraj enak pa je delež učencev (27 %), ki so že pred časom vedeli bodisi za smer kot za učni jezik. Le za smer šolanja se je predhodno odločila četrtnina učencev, skoraj petina (19 %) pa se je vsekakor želela vpisati v italijansko šolo.

Preglednica 4: *Ali si se morda že pred časom odločil za vpis v to šolo?*

SLOVENSKI UČNI JEZIK (N=164)	%
ne	35
vsekakor sem se želel vpisati v slovensko šolo	29
želel sem se vpisati v slovensko šolo in izbrati to študijsko smer	27
vsekakor sem želel izbrati to študijsko smer ne glede na učni jezik šole	9
ITALIJANSKI UČNI JEZIK (N=67)	%
ne	28
želel sem se vpisati v italijansko šolo in izbrati to študijsko smer	27
vsekakor sem želel izbrati to študijsko smer ne glede na učni jezik šole	25
vsekakor sem se želel vpisati v italijansko šolo	19

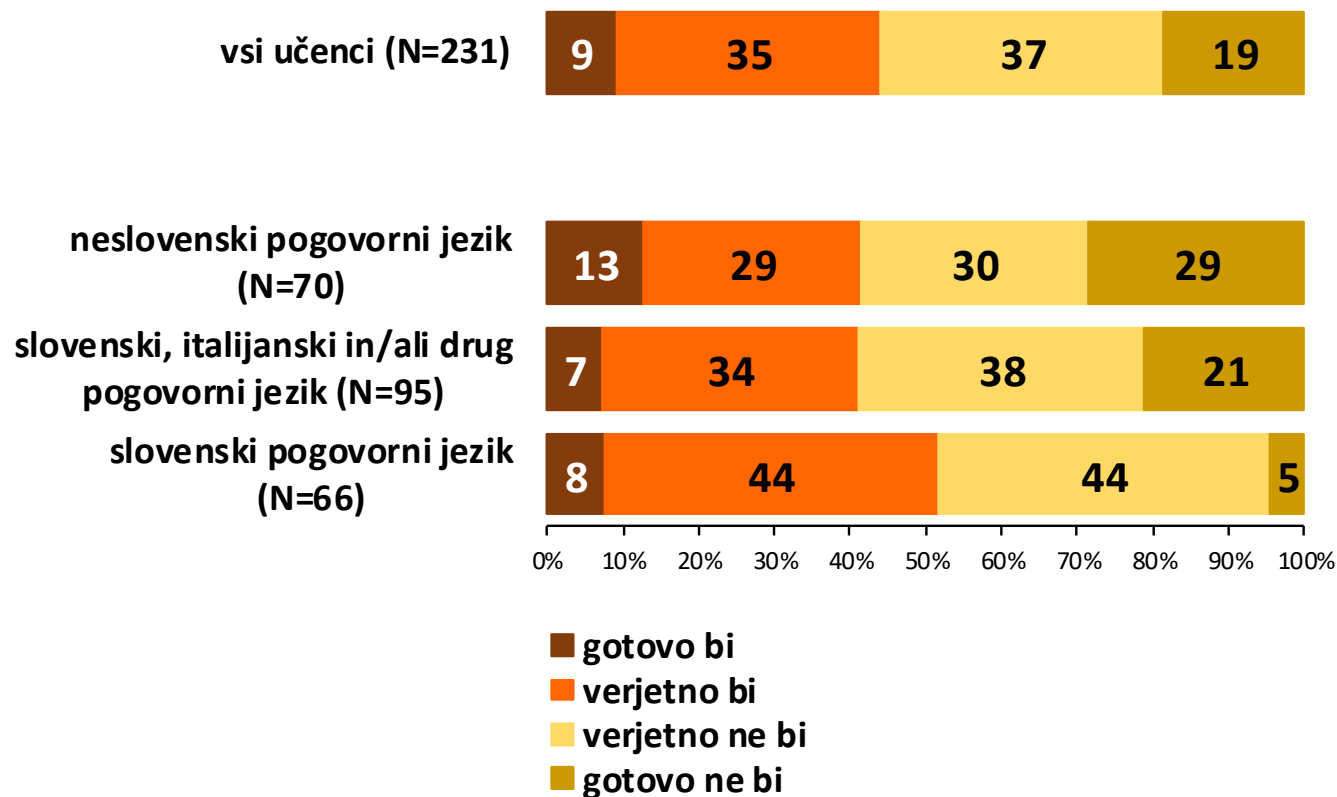
IZBIRA NADALJNJEGA ŠOLANJA

Drugačna izbira

- Učence smo še vprašali, ali bi izbrali drugače, če bi obstajala še kakšna druga slovenska drugostopenjska srednja šola.
- Več kot polovica (56 %) anketiranih učencev je prepričana v svojo izbiro: razmerje med "gotovo ne bi" in "verjetno ne bi" je 1:2. Za drugačno izbiro bi se odločilo 44 % tretješolcev, med katerimi bi se jih 9 % gotovo premislilo.
- Primerjava glede na pogovorni jezik v družini izpostavlja med učenci iz jezikovno slovenskih družin nekoliko večji delež takih, ki bi izbrali drugače (52 %).
- Nobenih razlik pa ne kaže primerjava med učenci, ki so se vpisali v slovensko oz. italijansko šolo.

Grafikon 16: *Ali bi izbral drugače, če bi obstajala še kakšna druga slovenska višja srednja šola?*

Primerjava glede na pogovorni jezik z družinskimi člani

POVZETEK

- Anketno skupino sestavljajo učenci, ki so zaključili šolanje na prvostopenjskih srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom oz. z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji v šolskem letu 2018/19. Tržaških tretješolcev je nekaj več kot polovica (56 %), goriških je 37 %, špetrskih pa 7 %. Večina anketiranih izhaja iz jezikovno mešanih družin. Otrok iz slovenskih oz. neslovenskih družin je nekoliko manj in so v istem razmerju. Z dobrim znanjem slovenskega in italijanskega jezika "se ponaša" dovršen del učencev, s povprečnim skoraj petina, nekateri pa se boljše izražajo v slovenščini oz. italijanščini.
- Večina anketiranih se je pozitivno izrekla o komaj zaključeni prvostopenjski srednji šoli. Nekaj nezadovoljstva so tretješolci izrazili v zvezi s stanjem in opremljenostjo šolskega poslopja ter z metodo poučevanja in odnosom, ki ga imajo nekateri profesorji do učencev. Skoraj tri četrtine anketiranih je mnenja, da jih je ta šola precej pripravila na nadaljnje šolanje.
- V licej se v večji meri vpisujejo tržaški in goriški učenci, v tehnični zavod pa špetrski. Velika večina tretješolcev bo šolanje nadaljevala v isti pokrajini, v kateri je obiskovala prvostopenjsko srednjo šolo. Nekaj več "mobilnosti" kažejo goriški in zlasti špetrski učenci. Slednji izbirajo šole s slovenskim učnim jezikom v Gorici in v Sloveniji.
- Razmerje med vpisi v slovenske in vpisi v italijanske šole je 71 % : 29 %. Razlike glede na pokrajino so pomenljive: italijansko šolo je izbrala dobra petina tržaških tretješolcev, skoraj tretjina goriških in tri četrtine špetrskih. Zadnji podatek je odvisen od pomanjkanja drugostopenjskih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v videmski pokrajini. Za šole z italijanskim učnim jezikom se v večji meri odločajo učenci iz jezikovno neslovenskih družin, s slabšim znanjem slovenščine in tisti, ki so izbrali poklicno šolo, glede na to, da na njej poteka pouk v Italiji večinoma v italijanskem jeziku.

- Tako v sklopu slovenskih kot italijanskih drugostopenjskih šol prevlada izbira znanstvene smeri. Med priljubljene sodita še jezikovna in klasična smer, popularni pa sta tudi humanistična in trgovska smer med slovenskimi ter umetnostna, kmetijska in frizerstvo med italijanskimi. Druge tehnične smeri, kot so elektronska, kemijska, mehanska in računalniška, se nahajajo na sredi lestvice priljubljenosti in se glede na učni jezik razporejajo precej podobno.
- Predmetnik in dobra priprava za nadaljnji univerzitetni študij sta najpogostejša (odločilna) razloga pri izbiri nadaljnje smeri šolanja tako v slovenskem kot v italijanskem jeziku. Na izbiro pozitivno učinkujejo tudi dober vtis in informacije, ki jih učenci dobijo na dnevu odprtih vrat, stažu ali od starejših dijakov, vodi pa jih tudi prepričanje, da nudi smer dobre možnosti zaposlitve in usposobljenost za poklic. Učni jezik kot enega izmed glavnih razlogov izbire navaja četrtna tretješolcev, tako med tistimi, ki so se vpisali v slovenske šole, kot tistimi, ki so se vpisali v italijanske, medtem ko ga med odločilne uvršča le 5 %.
- Pri izbiri nadaljnje smeri šolanja so učencem največ pomagali starši. Njihov vpliv je bil odločilen za večino tretješolcev, kar nekaj pa je bilo tudi učencev, ki so šolo izbrali sami.
- O nadaljnji smeri šolanja in učnem jeziku šole je že pred časom razmišljal dovršen del anketiranih, zlasti tistih, ki so izbrali šolanje v italijanskem jeziku. Med slednjimi se je (vsekakor) v italijansko šolo želela vpisati nekaj manj kot polovica (46 %) učencev, med tistimi, ki so izbrali slovensko šolo, pa se je za vpis v to šolo potegovala nekaj več kot polovica (56 %).
- Če bi obstajale še druge slovenske smeri, bi izbralo drugače nekaj manj kot polovica tretješolcev. Teh je največ med otroci iz slovensko govorečih družin.

NEKAJ ZAKLJUČNIH UGOTOVITEV

- Izbira po dokončani prvostopenjski srednji šoli je predmet razprav zlasti zaradi prehajanja učencev iz slovenskega v italijansko šolsko okolje. S pričujočo analizo smo ta vidik želeli uokviriti v splošen proces izbiranja nadaljnje smeri šolanja bodisi glede izobraževalnega programa kot učnega jezika. V raziskavo smo vključili učence, ker so nas v prvi vrsti zanimali njihovi pogledi o lastnih študijskih in poklicnih načrtih.
- Izbire anketiranih glede nadaljnjih smeri šolanja se bistveno ne razlikujejo od izbir na državni ravni, saj primerjava s povprečji za šolsko leto 2019/20 ne kaže izrazitih odstopanj (Pisano Carola, 2019): ujemajo se množična izbira liceja, priljubljenost znanstvene smeri in približno tretjina vpisov v tehnični zavod, le izbira poklicne šole je med anketiranimi učenci manj razširjena, kar je zelo verjetno odvisno od pomanjkanja programov za poklicno izobraževanje v slovenščini.
- Podatki kažejo, da izkušnja v okviru "prvostopenjskega" šolanja, ki je večinoma pozitivna, ne vpliva na proces odločanja o nadaljnji izobraževalni poti ter na izbiro jezikovnega okolja, v okviru katerega nameravajo bodoči dijaki nadaljevati svoje šolanje. Učenci izbirajo smer, ki jim je všeč in ustreza njihovim sposobnostim bodisi glede nadaljnega univerzitetnega študija kot poklicnega usposabljanja, in so pozorni na možnosti, ki jih poklicni profil nudi glede vključevanja v svet dela. Na odločitev močno vpliva tudi promocija šole in pozitivna izkušnja starejših dijakov, manj pa dober učni kader, učni jezik, nasvet drugih, številčnost razredov ali bližina šole domačemu kraju. Zanimivo, da se priljubljenost smeri šolanja in razlogi, ki jih utemeljujejo, bistveno ne razlikujejo glede na učni jezik bodoče šole.

- Pomen učnega jezika pride še posebno do izraza pri učencih, ki so že pred časom razmišljali ali se odločali o izbiri nadaljnje smeri šolanja in so na vsak način želeli nadaljevati šolanje v zaželenem učnem jeziku. To se pravi, da en del učencev izbira nadaljnjo smer šolanja na ravni ali slovenske ali italijanske ponudbe drugostopenjskih srednjih šol, medtem ko naj bi preostali učenci vzeli v pretres možnosti, ki jih ponujata obe šolski mreži. Izbira učnega jezika je vezana tudi na jezikovni profil družin, iz katerih izhajajo tretješolci: učenci iz slovensko govorečih družin se v večji meri vpisujejo v slovenske šole, učenci iz italijanskih pa v italijanske. Zato ne čudi podatek, da je omejenost smeri v slovenščini bolj občutena med učenci iz jezikovno slovenskih družin, med katerimi je več takih, ki bi izbrali drugače, če bi bilo možnosti šolanja v tem jeziku več.
- Ker se razlogi izbire in priljubljenost smeri šolanja bistveno ne razlikujejo glede na učni jezik nadaljnjega šolanja, lahko ovržemo hipotezo, da se učenci odločajo za italijansko drugostopenjsko srednjo šolo iz kakšnih posebnih razlogov. Poleg vpisov v šole s programom šolanja, ki jih slovenska šolska mreža v Italiji ne premore (glej na primer izbiro umetnostne smeri na Tržaškem ali jezikovne na Goriškem), je več vpisov tudi v italijanske šole s predmetnikom, ki je enak ali podoben predmetniku slovenskih šol. Iz analize je še razvidno, da učenci ne izpostavljajo izrazitih razlik v kvaliteti poučevanja med slovensko in italijansko šolo.

NADALJNI TRENDI

Prehod s prvostopenjske na drugostopenjsko srednjo šolo je pomembna etapa šolanja, ki pomeni za marsikaterega učenca začetek uresničevanja študijskih in profesionalnih ambicij. Za učence slovenske oz. dvojezične šole v Italiji lahko pomeni ta etapa tudi prehod v italijansko šolsko okolje. Dejavnikov, ki označujejo ta prehod, je lahko več in se med seboj ne izključujejo. Podatki kažejo, da se za vpis v italijansko šolo odločajo zlasti učenci:

- ki izberejo smer šolanja, ki je ni v sklopu slovenskih drugostopenjskih srednjih šol v Italiji;
- ki menijo, da je njihova stopnja znanja slovenščine nezadovoljiva;
- ki izhajajo iz jezikovno neslovenskih družin;
- ki so se že pred časom odločili za prepis na italijansko šolo.

Soočanje z vedno aktualno temo urejanja in posodabljanja mreže drugostopenjskih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji se bo zelo verjetno v prihodnje zaostri. Učenci, ki bodo v naslednjih letih prestopili prag drugostopenjskih srednjih šol, sodijo namreč med generacije, ki jih je v obdobju predšolskega in osnovnošolskega šolanja zaznamovalo postopno naraščanje vpisov otrok iz neslovenskih družin. Možno je, da se bo zato prepis iz slovenskih prvostopenjskih na italijanske drugostopenjske srednje šole še okrepil.

Drugi pojav, ki bo vplival na številčni razvoj slovenskih drugostopenjskih srednjih šol v Italiji, je upad vpisov v slovenske otroške vrtce v zadnjih petih letih (Bogatec, 2018). Ta negativen trend bo gotovo zaznaven tudi na drugih stopnjah šolanja in bo lahko postavil pod vprašaj ureditev celotne šolske mreže s slovenskim učnim jezikom v Italiji.

V luči teh spoznanj je težko pričakovati, da se bodo razvojne dinamike slovenskega šolstva v Italiji v kratkem izboljšale. Zato je zelo pomembno, da se v manjšinskem zunajšolskem okolju uveljavljajo najrazličnejše oblike povezovanja mladih, v katere se lahko vključijo tudi učenci, ki nadaljujejo šolanje v italijanskem jeziku, da lahko svojo vez s "slovenstvom" še naprej ohranijo, razvijajo in utrjujejo.

BIBLIOGRAFIJA

Bogatec N. (2018), *Izobraževanje v slovenskem jeziku v Italiji*, Koledar 2019, Gorica, GMD, 228-239.

Pisano Carola M. (2019), *Iscrizioni scuola 2019/20: quali sono gli indirizzi di studio più gettonati. Iscrizioni scuola 2019/20: dal Miur tutti i dettagli delle iscrizioni scolastiche per il prossimo anno*, www.studenti.it/iscrizioni-scuola-2019-20-scelte-studenti.html (julij, 2019)